

PROSTOR ZLÍN

KATSKÁ
GALERIE
VÝTVARNÉHO
UMĚNÍ
VE ZLÍNĚ

45 Kč
ROČNÍK XVIII. 3 / 2011

P O E S I E

A R C H I T E K T U R A

V Ý T V A R N É U M Ě N Í

V krajině

rozhovor

s Janem Ambrůzem

Pavel Netopil

Louka, 2009, Šarovy

Sochař a tvůrce instalací Jan Ambrůz (1956, Zlín) patří k těm nemnoha českým umělcům, kteří se stačili více prosazovat na zahraniční než na domácí výtvarné scéně. Ještě koncem 80. let minulého století upoutal doma pozornost modulovými sestavami z tabulového skla, které zavěšené jako by levitovaly v prostoru. Na začátku 90. let dostal pak sochařsky výjimečnou příležitost – dvouleté Wilhelm Lehbruck-Stipendium v Duisburgu, které mu dopomohlo k několika sochařským realizacím v Německu a Nizozemí. Ambrůz ve svém rozsáhlém díle často zviditelňuje jevový přesah věci; s obdobnými tématy pracuje v různých materiálech (sklo, kov, přírodniny i dřevo a kámen). Morfologicky i mentálně navazoval na redukční umělecké směry 60. a 70. let 20. století (land art a minimalismus), jejichž odkazy po svém rozvíjel a přetavoval do „vlastního jazyka“, pramenícího z přirozenosti jeho naturelu. V současnosti vede již řadu let ateliér nefigurativního sochařství na brněnské FaVU.

Ve svých textech na internetu píšeš o svém velmi intenzivním vnímání krajiny. A to o pozitivní (samo) regeneraci, ale také i dost negativně, když se rozepíšeš o nevratných oblastech cizorodých zásahů. Zajímalo by mne, jak uvažuješ o životním prostředí

a krajině: z obecně ekologických pozic, anebo z pozic domácího patriota?

Samozřejmě že vycházím z domácích pozic, tudíž z místa, ve kterém se nacházím, kde trávím velkou část života. V tomto relativně malém krajiněm prostoru se nacházejí všechny obecné principy nebo spíš problémy ve velmi koncentrované podobě. Zpočátku jsem to tak nevnímal, protože jsem byl zaujatý malým prostorem, který jsem kultivoval. Kdysi louka se proměnila náhradní rekultivací v pole, které bylo velmi záhy opuštěno, a takto obnaženo ponecháno napospas osudu. Při častých návštěvách hostince na kopci ve Lhotě jsem si cestou, prodiráním se poli s kukuřicí, řepkou a zapleveleným obilím, řepkou a zase řepkou uvědomoval, že něco není v pořádku. Převážná většina obyvatel vesnic již nerozlišuje tento způsob počínání od hospodaření. Navykli z minula berou tento způsob údržby krajiny jako jediný možný.

Na šíškách /test 2/ ateliér Šarovy

Revitalizace krajiny je možná. Revitalizace duše za této situace téměř nemožná.

Ano, místo v krajině – divoké anebo kulturní či (post)kulturní – je podmíněno charakterem krajiněného reliéfu, ale také ekonomickými, sociálními a politickými proměnami. Jinak řečeno – rozhodnutí a vůle jedince zpravidla nestačí...

Dotkl jsem se tohoto již v odpovědi na první otázku.

Revitalizace duše je nemožná na rozdíl od „kulturní krajiny“, která opuštěna si poradí. Problém je ovšem v myšlení uživatelů, pronajímatelů těch rozoraných políček v jedno pole, jeden lán, který je hojně dotován. A to je ten jedinec na druhém pólu, který má podnikatelský záměr kamuflován údržbou krajiny, a to stačí! Dlouhodobé otupování přes apatii k lenosti a nejjednoduššímu využití, výměně zděděného břemene za peníze.

Ač jsi sochař, tak krajina či prostředí ve tvém díle vždycky hrály důležitou roli. Až na výjimky jsi nikdy netvořil mobilní artefakty, ale vždycky jsi myslel v širších souvislostech a vytvářel jsi (sebe) konstrukce do nezaměnitelného prostoru...

Určitě je to mým založením, kterému tak trochu sekundovalo studium designu a které jsem postupně

opouštěl, až téměř zavrhl. Důvodem spíš byla dobová atmosféra, principy, jakými bylo nahlíženo na možnosti mnohými studujícími ale i pedagogy tohoto oboru. Nechtěl jsem být „živnostník“. Určitý způsob myšlení /funkčnost prostoru, jisté souvislosti prostředí, ergonomické proporce či parametry/ však ve mně zůstal. Po studiu nebo již při něm jsem se začal samovzdělávat v sochařství. Zajímaly mne technologické postupy modelování, odlévání, a to jak do sádky tak do cínu atd. Modeloval jsem figury, kterými jsem zaplňoval onen chlív. Ty jsem postupně odlehčoval a hledal pro ně vhodná místa, dalo by se říct instalace v určité prostorové konfiguraci, prostorovém kontextu ideálním pro jejich vyznění.

Po tomto školení a jakýchsi prvních dotycích prostoru jsem učinil důležitou zkušenost ve vymezení prostoru „ateliéru“ dvěma diagonálami. Fotoграфовáním jsem rozšířil vnímání o stín, o světlo, o odlesk, které se staly součástí instalací.

Nyní bych rád vystavoval nebo spíš instaloval /pracoval/ ve Zlíně v prostorách budoucí KGVU, v budově před rekonstrukcí. I když je to modulový velký prostor, za rok, co na něj myslím, jsem na něj připraven.

Mluvil-li jsem o „prostoru dohody“, měl jsem především na mysli tvé současné počínání a neporozumění místních tady v Šarovech.

Před dvěma lety jsem do zdejšího projektu krajinné rekultivace zahrnul i křižovou cestu své studentky Pavly Kačírkové, což ve vesnici vzbudilo otevřenou nevoli. Starosta Gajdůšek pak tlumočil většinový názor, že se podobné stavby do zdejšího prostředí nehodí a že si je tu 90 % spoluobčanů nepřeje. Psalo se o tom i ve Zlínském deníku. Musím však říct, že sám jsem měl prostor k vysvětlení vlastních stanovisek minimální. Snad i proto jsem si u reklamní agentury předplatil jeden z mnoha billboardů u silnice, kde by mohl zaznít hlas zastánců

Mezi, 2009, kalené sklo, bambus, PVC, 360x210x1 cm, Malá Amerika, Brno

O intenzitě vnímání a citlivosti (bez romantických konotací) by se dalo možná hovořit jako o uvedení do místa – což vede k dohodě a k účasti na místě. Jde tedy – slovy architekta Louise Kahna – o „prostor dohody“...

Prostor... Je čím dál méně míst, kde se dá vystavovat, galerie jsou ve své podstatě konzervativní a málokterá dá k dispozici svůj prostor. Nelákají mne, a proto upřednostňuji negalerijní prostory. Jedním takovým je pro náš ateliér v Brně sklad u Malé Ameriky, kde již po dva roky vystavujeme.

projektu. Už ten samý den v noci jej někdo poškodil a pak předčasně zmizel bez náhrady docela. Ale cestu, tu jsme nakonec realizovali se souhlasem jednotlivých vlastníků pozemků privátně. Nešťastně skončila i loni vysázená lipová alej. Sousedé ty stromy podél cesty nechtěli, prý z nich padá „nebezpečné“ listí... Koncem dubna byly odborně na mé náklady odstraněny!

Strom, socha, kaple, boží muka atd. se stávají symbolickým prahem k vnímání místa. Spoludotvářejí

čitelnost a charakter místa v závislosti na čase nám určeném. Jak vnímáš daný řád místa a čas, ve kterém na místo působíš?

Můj čas ve spojitosti s možným instalačním prostorem bude nebo může být jen mým časem, který chci dobře prožít. Bylo to tak vlastně vždy. Samotný výsledek, instalace, socha toho moc nepřechází, ať se snažíš sebevíc.

V jednom z bočních údolíček rodných Šarov, na místě někdejších divokých skládek a náletových dřevin, jsi vytvořil komponovanou krajinu; viděno z venku jakýsi rurální Eden: univerzální mikrokosmos kořenů a naplňovaných potřeb člověka...

Ano. Představa byla taková a postupně jsem ji s mou ženou a rodiči, pokud žili, naplňoval a naplňuji. Přikupuji další louky, na kterých se mohou pást ovce anebo prohánět psi, kosím trávu, suším seno, prořezávám stromy a sázím nové, zprůchodňuji zarostlé chodníky, chodím do polí a přemýšlím,

vyklubala tradiční nabídka „skleněného zboží“. Má instalace „Mrak“ na dvorku muzea vydržela jen několik dnů, než ji vítr rozfoukal...

Smutný, ale předvídatelný konec...

Dalo se to předpokládat. Přistupoval jsem k tomu tak od počátku, buď, anebo... V srpnu jsem pak odcestoval do USA, kde jsem byl pozván Ruth King z Pilchuck Glass School do lesa nedaleko Seattlu. Slavnou to letní školu založil v 70. letech Dale Chihuly. Poskládal jsem zde na mně určeném místě /betonové základy od vodárny/ z tabulového skla, které tam zbylo ve skladu, a všude přítomných šišek v lese dvě práce. Zaplnil jsem ty své dva kruhy a odjel se svým asistentem Oldřichem stopem na pobřeží Tichého oceánu. Silný zážitek – na rozdíl od onoho sklářského tábora, ze kterého byly až moc cítit komerční snahy organizátorů, kterým se daří každý rok nalákat dostatečné množství mladých lidí z různých koutů

Na šíškách, 2009, sklo, šišky, 710x710x4 cm, Pilchuck Glass School, Seattle

jak vysázet kolem těch zoraných cest stromy. Na kopcích sázím sochy, aby bylo vidět, kam jít a dojít.

Mnohými vrstevníky i mladší generací jsi považován za modernistického formalistu, který se již desítky let věnuje obecně redukci a geometrii...

No jo, někdo mě nazývá dřevákem, někdo zmetkem... Každý potřebuje nějakou pomocnou ruku.

Rovněž jsi dáván do souvislosti s těmi umělci, kteří si jako prostředek k sebevyjádření zvolili sklo. Lidé kolem skla v Česku i ve světě se – alespoň z komerčního hlediska – těší trvalému zájmu.

V loňském roce jsem se dotkl provozu kolem skla. V Dánsku jsem se zúčastnil výstavy českých sklářů v muzeu skla v Ebeltoftu, kterou kuratovala Pavla Rossini z Kodaně. Snad mělo jít o trochu jiný pohled na „české sklo“, ale nakonec se z toho

světa a dopřát jim okouzlení tekoucí skleněnou hmotou... Nepatřím do tohoto sklářského světa.

V loňském roce jsi byl jmenován profesorem. Zdá se, že jsi dosáhl společenského maxima?

Velkým zážitkem byl již samotný akt, tudíž přednáška na VŠUP v Praze. V „prvním kole“ jsem neprošel, a to díky mé velmi subjektivní přednášce – projekci, kterou mnozí zcela objektivně odmítli. Teprve napodruhé po jistých úpravách umělecké rady se mně podařilo postoupit dál k ministerským úředníkům a pak před samotného prezidenta. Nezměnilo se téměř nic. Tarifní plat se nepatrně navýšil, ateliér funguje díky koncepci náhody dál a svobodně, nezávisle na minimálních možnostech daných fakultou.

Rozhovor autora s Janem Amrúzem vznikl v létě 2010. Zůstává však stále aktuálním.